

Prawo cywilne - zagadnienia egzaminacyjne – II r. prawa stacj. UMCS

r. akad. 2019/20

Część ogólna

1. **Pojęcie prawa cywilnego** (w znaczeniu przedmiotowym i podmiotowym); cechy cywilistycznej metody regulacji; cywilistyczna a administracyjna metoda regulacji; zakres, i systematyka prawa cywilnego (działy podstawowe i wyspecjalizowane); pojęcie unifikacji i kodyfikacji; miejsce kodeksu wśród źródeł prawa; źródła prawa w znaczeniu funkcjonalnym i przedmiotowym; kodeksowe znaczenie terminu "ustawa"; prawo stanowione a prawo zwyczajowe; pojęcie i prawne znaczenie zwyczajów; pojęcie i funkcja zwrotów niedookreślonych; pojęcie, rodzaje i funkcja klauzul generalnych; pojęcie zasad współżycia społecznego, dobrych obyczajów, względów słuszności i dobrej wiary w znaczeniu obiektywnym;
2. **Znaczenie orzecznictwa** Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego dla wykładni i stosowania prawa; uchwały Sądu Najwyższego mające moc zasad prawnych (tryb podejmowania i zakres mocy wiążącej).
3. **Struktura i zasady Kodeksu cywilnego**; zakres przedmiotowy ksiąg k.c.; struktura przepisów wprowadzających k.c. (przepisy derogacyjne, dostosowawcze i przechodnie). Podstawowe zasady k.c. i prawa cywilnego.
4. **Pojęcie stosowania prawa**; trójczłonowy model stosowania prawa; przepis prawny a norma prawna; tradycyjny i alternatywny model struktury normy prawnej; pojęcie i funkcja definicji ustawowych; pojęcie i funkcja przepisów odsyłających. Pojęcie norm bezwzględnie, względnie i jednostronnie bezwzględnie wiążących; pojęcie norm kompetencyjnych.
5. **Interpretacja prawa** (pojęcie wykładni i wnioskowań prawniczych); założenie racjonalności prawodawcy (aspekty: językowy, logiczny, prakseologiczny i aksjologiczny); **Pojęcie i rodzaje wykładni** wyróżniane ze względu na dyrektywy wykładni; pojęcie, rodzaje i założenia dyrektyw wykładni (podstawowe: językowa, systemowa, funkcjonalna; pomocnicze: komparatystyczna i historyczna); **Pojęcie i rodzaje wnioskowań prawniczych** (reguły inferencyjne i ich; rodzaje. **Zasady stosowania i rodzaje wnioskowań *per analogiam*** (pojęcie luki w prawie; rodzaje luk: konstrukcyjna; aksjologiczna - pozorna (subiektywna) i rzeczywista (obiektywna) luka w prawie; rodzaje analogii (a. z ustawy i a. z prawa). Rodzaje interpretacji (wykładni) **ze względu na podmiot** (autentyczna, legalna, praktyczna, doktrynalna). Rodzaje wykładni ze względu na jej wynik (*interpretatio declarativa, extensiva, restrictiva, derogans*). **Koncepcje adekwatnej interpretacji prawa** (statyczna i dynamiczna).
6. **Zdarzenia cywilnoprawne** – pojęcie i typologia (zdarzenia *s. stricto*; zachowania podmiotów prawa - konwencjonalne, faktyczne; znaczenie zasady zamkniętej listy zdarzeń cywilnoprawnych).
7. **Stosunek cywilnoprawny** – pojęcie; cechy konstrukcyjne (równorzędność stron, autonomia prywatnoprawna podmiotów, sądowa ochrona interesów stron) ; pojęcie i rodzaje elementów (strony i podmioty, treść, przedmiot). **Obiekty materialne i niematerialne wchodzące w zakres przedmiotu** stosunków cywilnoprawnych: rzeczy, obiekty nie będące rzeczami – materialne, niematerialne, złożone (majątek, przedsiębiorstwo, gospodarstwo rolne); pojęcie i znaczenie prawne dereifikacji zwierząt; majątek w wąskim i szerokim ujęciu; przedsiębiorstwo w znaczeniu podmiotowym, przedmiotowym i funkcjonalnym; prawne pojęcie gospodarstwa rolnego; przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne jako odrębny przedmiot obrotu.
8. **Prawo podmiotowe** - pojęcie; analiza poszczególnych elementów definicji; relacja pojęć - uprawnienie i prawo podmiotowe.
9. **Normatywne postaci praw podmiotowych** – pojęcie, charakterystyka; prawo kształtujące a zarzut. **Rodzaje praw podmiotowych** (bezwzględne i względne; majątkowe i niemajątkowe; samoistne i związane; przechodnie i nieprzechodnie; tymczasowe (**ekspektatywy**); pojęcie, funkcja; usytuowanie w treści stosunku prawnego a oczekiwanie na prawo nie będące elementem treści stosunku prawnego; właściwości i charakter ekspektatywy i prawa docelowego); **Typy praw podmiotowych** – pojęcie.
10. **Prawa przechodnie** (zbywalne, dziedziczne, przechodzące na inny podmiot poza porządkiem dziedziczenia); **prawa nieprzechodnie**. Ograniczona nieprzechodność (prawo niezbywalne ale dziedziczne albo przechodzące na inny podmiot poza porządkiem dziedziczenia). Ograniczona przechodność (prawo zbywalne ale niedziedziczne i przechodzące na inny podmiot poza porządkiem dziedziczenia). **Ustawowe źródło przechodności lub nieprzechodności** prawa (niedopuszczalność modyfikacji

- ustawowego atrybutu zbywalności; dopuszczalność zobowiązania do niedokonywania rozporządzeń prawem).
11. **Sposoby nabycia prawa podmiotowego** (pierwotne; pochodne; konstytutywne; translatywne) - pojęcie i kryteria rozróżnienia; relacje między poszczególnymi sposobami nabycia (nabycie pochodne translatywne albo konstytutywne; nabycie pierwotne translatywne albo konstytutywne). **Sukcesja** singularna i uniwersalna. Utrata prawa (przyczyny).
 12. **Wykonywanie prawa podmiotowego** (pojęcie; przejawy - czynności faktyczne i konwencjonalne; sposoby - osobiste i za pośrednictwem innych osób). **Nadużycie prawa podmiotowego** według kodeksu cywilnego; pojęcie, przesłanki i skutki nadużycia prawa; teorie zewnętrzna i wewnętrzna nadużycia prawa podmiotowego; zasady stosowania art. 5 k.c.
 13. **Kolizja praw podmiotowych** – pojęcie; systemy rozstrzygania (system preferencji i redukcji).
 14. **Ochrona praw podmiotowych**: zaskarżalność i egzekwowalność prawa podmiotowego; droga sądowa w sprawach cywilnych; inicjatywa wszczęcia postępowania sądowego; stadia postępowania; tryby postępowania rozpoznawczego; rodzaje powództw (o świadczenie, o ustalenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego); rodzaje orzeczeń (zasądżające, ustalające, kształtujące; deklaratoryjne, konstytutywne); ochrona własna (samoobrona i samopomoc). **Rozkład ciężaru dowodu**; zmiana rozkładu ciężaru dowodu. **Zarzuty** w prawie cywilnym materialnym (zarzut w postaci normatywnej prawa kształtującego) i procesowym; zarzuty trwałe i przejściowe. **Domniemanie** – pojęcie, funkcja, konstrukcja; domniemanie faktyczne i prawne.; obalalne i nieobalalne; obalenie (wzruszenie) a wykluczenie domniemanie. Prawne domniemanie dobrej wiary (w znaczeniu subiektywnym).
 15. **Prawo intertemporalne** (międzyczasowe); pojęcie, źródła; zasady prawa międzyczasowego i przesłanki oraz zakres ich stosowania.
 16. **Podmioty stosunków cywilnoprawnych**: podmiotowość cywilnoprawna człowieka (osoba fizyczna; *nasciturus* i jego status cywilnoprawny. Podmiotowe jednostki organizacyjne spersonifikowane i niespersonifikowane (osoby prawne i quasi-osoby prawne). **Pojęcie osoby prawnej**; chwila uzyskania osobowości prawnej; działanie organu osoby prawnej a działanie jej przedstawiciela; siedziba osoby prawnej. Pojęcie i sposób działania **Skarbu Państwa** (*stationes fisci*).
 17. **Pojęcie quasi-osoby prawnej** (niepełnej osoby prawnej); odpowiednie stosowanie przepisów o osobach prawnych; subsydiarna odpowiedzialność członków quasi-osoby prawnej za jej zobowiązania.
 18. **Zdolność prawna** osób fizycznych: pojęcie i nabycie; koniec zdolności prawnej; akt zgonu; przesłanki sądowego stwierdzenia zgonu; przesłanki uznania za zmarłego. **Zdolność do czynności prawnych** osób fizycznych: pojęcie i zakresy; zasady dokonywania czynności prawnych przez osoby mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych. **Ubezważnienie** - rodzaje, przesłanki i skutki.
 19. **Indywidualizacja osób fizycznych. Stan cywilny** (osobisty i rodzinny) – pojęcie, zakres i wyznaczniki. **Miejsce zamieszkania** – pojęcie i jego elementy; pochodne (ustawowe) miejsce zamieszkania (dzieci lub podopiecznych).
 20. **Dobra osobiste człowieka i ich ochrona** - pojęcie i typy; prawa osobiste – przedmiot i cechy. Pojęcie niemajątkowej, majątkowej i t.zw. mieszanej ochrony dóbr osobistych. Środki i sposoby niemajątkowej ochrony dóbr i praw osobistych (rodzaje roszczeń i powództw). Przesłanki niemajątkowej ochrony dóbr osobistych ; obiektywny charakter ochrony; okoliczności wyłączające bezprawność zagrożenia lub naruszenia dobra osobistego; rozkład ciężaru dowodu w procesie o ochronę dobra osobistego. **Dobra osobiste osób prawnych i ich ochrona**.
 21. **Konsument. Przedsiębiorca** – pojęcia. **Firma** jako oznaczenie przedsiębiorcy; firma osoby fizycznej i osoby prawnej; niezbywalność firmy a upoważnienie do korzystania z firmy; ochrona firmy
 22. **Czynności prawne**. Pojęcie czynności prawnej; skutki czynności prawnej (objęte oświadczeniami woli i normatywnie dookreślone – art. 56 k.c.); czynności prawne a czynności grzesnościowe, porozumienia dżentelmeńskie i obietnice wyborcze.
 23. **Oświadczenie woli** – pojęcie; milczenie jako przejaw oświadczenia woli; przesłanki uznania ocenianego zachowania za przejaw oświadczenia woli; stosowanie art. 65 k.c. w celu stwierdzenia złożenia o. woli; zastąpienie o. woli orzeczeniem sądu i skutki takiego orzeczenia; określenie chwili złożenia o. woli; o. woli mające i nie mające adresata oraz znaczenie takiego rozróżnienia; odpowiednie stosowanie przepisów o oświadczeniach

- woli do innych oświadczeń (art. 65¹ k.c.) **Zgoda osoby trzeciej** na dokonanie cz. prawnej: charakter prawny; chwila wyrażenia; skutki braku wymaganej zgody osoby trzeciej w wypadku umów i jednostronnych cz. prawnych; forma zgody; zgoda osoby trzeciej a wymagane zezwolenie sądu albo innego organu władzy publicznej. **Wykładnia oświadczeń woli**: wykładnia o. woli a dookreślanie skutków o. woli; ogólne (art. 65 k.c.) i szczegółowe (np. art. 71, 948 k.c.) dyrektywy wykładni; rodzaje ogólnych dyrektyw wykładni o. woli; metody (sposoby) wykładni o. woli - subiektywna, obiektywna, mieszana (kombinowana); sposób wykładni o. woli mających i niemających adresata.
24. **Treść czynności prawnej** – pojęcie i sposób ustalenia; treść cz. prawnej a treść stosunku prawnego. Elementy treści cz. prawnej (*essentialia, naturalia i accidentalia negotii*) – pojęcie, charakterystyka i prawne znaczenie. **Warunek i termin** – pojęcie, rodzaje, dopuszczalność zastrzeżenia; skutki zastrzeżenia warunku wadliwego (bezprawnego). **Swoboda kształtowania treści cz. prawnej** i jej ograniczenia - wzorzec kompetencji generalnej i szczególnej (ograniczonej); powszechne ograniczenia (art. art. 58 i 387 k.c.).
25. **Rodzaje i typy czynności prawnych** – pojęcie, kryteria rozróżnienia. Czynności prawne jednostronne, umowy i uchwały; między żyjącymi i na wypadek śmierci; zobowiązujące, rozporządzające i o podwójnym skutku; odpłatne i nieodpłatne; konsensualne i realne; upoważniające; powiernicze; przysparzające; kauzalne i abstrakcyjne – pojęcie; kauza w znaczeniu obiektywnym i subiektywnym; typy kauz.
26. **Forma czynności prawnej (oświadczenia woli)**. Zasada swobody formy oświadczenia woli i odstępstwa od niej. Rodzaje szczególnych form oświadczenia woli **ze względu na postać**, w której następuje przejaw oświadczenia woli. Formy szczególne – podstawowe (dokumentowa, pisemna zwykła, elektroniczna); kwalifikowane szczególne (z data pewną, z poświadczeniem podpisu, forma aktu notarialnego); dopuszczalność zastąpienia ustawowo wymaganej formy formą bardziej złożoną. Wymogi zachowania poszczególnych rodzajów form. Pojęcie dokumentu i formy dokumentowej. Forma elektroniczna z kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Rodzaje form oświadczenia woli **ze względu na skutek niezachowania wymaganej formy** szczególnej zastrzeżonej przez ustawę (*ad probationem, ad eventum, ad solemnitatem*); reguły ustalania rodzaju formy szczególnej zastrzeżonej w ustawie; reguły ustalania rodzaju formy szczególnej zastrzeżonej w umowie. Pojęcia form: *ad intabulationem*, sądowej i pochodnej. Pismo potwierdzające umowę zawartą między przedsiębiorcami – skutki prawne.
27. **Zawarcie umowy**: ogólne przesłanki zawarcia umowy; minimalny zakres konsensu stron; dyssens jawny i ukryty. Swoboda zawierania umów – kryteria (wyznaczniki) i jej ograniczenia. Tryby zawierania umów.
28. **Tryb ofertowy**: pojęcie i elementy konstytutywne oferty; oferta i oświadczenie oblata jako oświadczenia woli składające się na umowę (pogląd przeciwny – odrębne od umowy jednostronne cz. prawne); oferta a zaproszenie do zawarcia umowy; forma oświadczeń oferenta i oblata; skutki złożenia oferty (związanie ofertą, sytuacja prawna oblata – dwa poglądy: kompetencja albo prawo podmiotowe do przyjęcia oferty). **Oferta elektroniczna** (zakres i przesłanki zastosowania: składana on-line, *ad incertae personae*, znaczenie potwierdzenia; wyłączenia przedmiotowe i podmiotowe). **Sposób przyjęcia oferty** prowadzący do zawarcia umowy: obrót powszechny – zasada lustrzanego odbicia oświadczeń oferenta i oblata; obrót profesjonalny – dopuszczalność modyfikującego przyjęcia oferty. **Zawarcie umowy**: dojdzie o. woli oblata o przyjęciu oferty w sposób umożliwiający oferentowi zapoznanie się z jego treścią (wyjątki: przystąpienie do wykonania umowy w czasie właściwym); obrót profesjonalny: milczące przyjęcie oferty.
29. **Tryb negocjacyjny**: pojęcie; przedmiot i zakres negocjacji; obowiązki uczestników negocjacji; pojęcie i znaczenie prawne listów intencyjnych; przesłanki zawarcia negocjowanej umowy.
30. **Tryb aukcyjno – przetargowy**. Pojęcie aukcji i przetargu; podmioty postępowania aukcyjno – przetargowego; etapy: wszczęcie postępowania (konieczne elementy ogłoszenia aukcji lub przetargu); składanie ofert; wybór oferty. Zawarcie umowy: przyjęcie najkorzystniejszej oferty (aukcja – przybicie; przetarg – złożenie składającemu wybraną ofertę oświadczenia o jej przyjęciu) albo przez złożenie odrębnych o. woli, albo przez orzeczenie sądu zastępujące o. woli strony. Wadium: pojęcie, funkcje, skutki zastrzeżenia i wpłaty wadium. Unieważnienie umowy zawartej w trybie aukcyjno – przetargowym (przesłanki podmiotowe i przedmiotowe, termin).
31. **Wady oświadczeń woli**: pojęcie, rodzaje, skutki. **Brak świadomości lub swobody podjęcia decyzji i wyrażenia woli** (przyczyny, sankcja). **Pozorność** (przesłanki, sankcja; czynność prawna pozorna a cz. prawna ukryta; przesłanki ważności cz. pr. ukrytej, w

szczególności co do formy; skutki cz. pr. dokonanej na podstawie pozornego o. woli).

Błąd (błąd *s. stricto* a pomyłka; sankcja; przesłanki prawnej doniosłości błędu – podstawowe i dodatkowe dotyczące o. woli w cz. prawnych odpłatnych; pojęcie i skutki błędu wywołanego podstępnie; zniekształcenie o. woli przez posłańca). **Groźba bezprawna** (pojęcie, sankcja; sprawca, adresat groźby, rodzaj zagrożonych dóbr; przesłanki prawnej doniosłości groźby – bezprawność, realność, cel).

32. **Sankcje wadliwych czynności prawnych.** Pojęcie, rodzaje. **Nieważność bezwzględna:** pojęcie, cechy przyczyny, skutki (nieważność całej czynności prawnej lub niektórych jej postanowień; dopuszczalność konwalidacji, konwersji albo modyfikacja *ex lege* treści czynności prawnej). **Nieważność względna (wzruszalność cz. pr.):** pojęcie, cechy przyczyny, skutki; ogólna możliwość konwalidacji; postaci (wzruszalność pozasądowa, zatwierdzana przez sąd, sądowa). **Bezskuteczność zawieszona:** pojęcie, cechy przyczyny, skutki. **Bezskuteczność zawieszona:** pojęcie, postaci (z mocy prawa albo z mocy orzeczenia sądowego). Przesłanki, tryb i skutki zastosowania art. 59 k.c. Umowne **klauzule salwatoryjne** (pojęcie, postaci i dopuszczalność zastrzeżenia).
33. **Przedstawicielstwo.** Pojęcie, funkcje i dopuszczalność. Przedstawicielstwo czynne i bierne; pełnomocnictwo (powszechne i prokura); przedstawicielstwo ustawowe; znaczenia terminu „pełnomocnictwo”. Źródło i podstawa umocowania pełnomocnika i przedstawiciela ustawowego. Rodzaje pełnomocnictw ze względu na zakres i treść umocowania. Stosunek pełnomocnictwa a stosunek podstawowy. Przedstawicielstwo a instytucje prawne pokrewne. Przesłanki skutecznego udzielenia pełnomocnictwa; przesłanki skutecznego działania przedstawiciela; skutki prawne działania rzekomego pełnomocnika. Forma pełnomocnictwa. Przedstawiciel jako druga strona czynności prawnej dokonywanej w imieniu reprezentowanego. Pełnomocnictwo substytucyjne (art. 106 k.c.) ; pełnomocnictwo wielopodmiotowe samodzielne i łączne (art. 107 k.c.); wygaśnięcie pełnomocnictwa. **Prokura** – pojęcie, kompetencja do udzielenia prokury, przesłanki udzielenia prokury; zakres umocowania prokurenta (art. 109¹ – 109⁹ k.c.).
34. **Przedawnienie.** Postaci dawności. Pojęcie, przedmiot, skutki; zarzut przedawnienia; skutki podniesienia zarzutu przedawnienia; zrzeczenie się zarzutu przedawnienia; przedawnienie roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi. Początek biegu

przedawnienia. Terminy przedawnienia. Zawieszenie i przerwa biegu przedawnienia – pojęcie, przyczyny i skutki. Uznanie roszczenia właściwe i niewłaściwe – pojęcie i skutki.

Prekluzja - pojęcie, charakterystyka, przedmiot, skutki; stosowanie do prekluzji niektórych unormowań przedawnienia.